

Klangvisionen für Flöte(n) – Ion Bogdan Ștefănescu

Vlad Văidean

Cel mai recent compact disc datorat flautistului Ion Bogdan Ștefănescu – *Klangvisionen für Flöte(n)* [Viziuni sonore pentru flaut(e)], Gutingi, nr. de catalog 264, 2023 – îmbogățește un portofoliu discografic de proporții deja considerabile: inventarierea completă consultabilă pe site-ul artistului (vezi <https://ionbogdanstefanescu.ro/>) numără peste 50 de albume. Dintre toate, se detașează celelalte 7

înregistrate, solo sau alături de colegii din Trio *Contraste* (pianistul Sorin Petrescu și percuționistul Doru Roman), la aceeași casă de discuri germană care, tocmai prin colaborarea atât de generoasă cu acești tenace promotori ai muzicii contemporane românești, s-a impus în timp drept o importantă cale de reverberare internațională a repertoriului lor de predilecție. Mai precis, majoritatea discurilor respective portretizează din belșug creația prolifică a Violetei Dinescu, compozitoare binecunoscută în mediul german, unde a emigrat încă de la începutul anilor '80, bucurându-se în scurtă vreme de o bună audiență (pe care a ținut în plus să o direcționeze și în favoarea mediului său muzical de proveniență, prin multiple și benefice inițiative de cercetare: simpozioane, publicații, coordonări de teze de doctorat, arhive dedicate muzicii românești). Patru lucrări ale sale pentru diverse tipuri de flaute figurează și pe discul de față și sunt alăturate altor cinci piese datorate tot unor compozitoare române – trei de Carmen Maria Cârnelci și două

de Doina Rotaru. Se simte, de altfel, regizarea cu atentă îndemânare a programului discului, astfel încât să reiasă cât mai palpitant profilată afinitatea specială (stimulată, în parte, de măiestria lui Ion Bogdan Ștefănescu, dar totodată animată de consonanțe estetice) pe care cele trei compozitoare au nutrit-o de-a lungul timpului, fiecare în felul său distinct, pentru familia instrumentală a flautelor. Chiar și numai pe baza ascultării acestui disc (care, desigur, nu reprezintă decât un eșantion pilduitor dintr-un repertoriu specific de mari dimensiuni), s-ar putea vorbi despre o remarcabilă contribuție a componisticii feminine românești la diversificarea soluțiilor tehnice și a registrelor expresive puse la îndemâna flautiștilor.

Considerată din perspectiva stărilor explorate, varietatea aceasta transpare în modul cel mai sesizabil din piesele rapsodice și sugestiv gestualizate ale Violetei Dinescu; fiecare propune tipul său de mini-aventură sonoră: de la freamătul incantatoriu prin care flautul bas este chemat, în **Walk-in-Style**, să deschidă programul discului; trecând prin binomul contrastant așezat chiar în miezul recitalului – jerbe de triluri și ritmizări dionisiace, izbucnite cu vitalitate păsărească în duetul pentru piculine **Krendel** (în care lui Ion Bogdan Ștefănescu i se alătură, ca invitată specială, Carla Maria Stoleru), imediat urmate de imersiunea elegiacă în căușul cantabil al unei **Abendandacht** (*Rugăciune de seară*); ajungând și la polifonia subtilă, latent amenințătoare, de efecte timbrale discrete, abia ieșite la suprafața pauzelor interpușe constant în antepenultima piesă, **Le double silence** pentru flaut alto – toate aceste incursiuni în atmosfere atât de diferite dovedesc resursele unei compozitoare aflate în deplina stăpânire a propriilor mijloace, capabile să-și regenereze stilul pe coordonate maleabile, și lăsând parcă impresia unei preocupări speciale de a nu se repeta.

Pe de altă parte, Carmen Cârnelci și Doina Rotaru se arată durabil fascinate de aprofundarea până la ultimele consecințe a câte unui ideal estetic care le patronează întreaga creație (deci și piesele incluse pe acest disc). Astfel, muzica celei dintâi, de mare densitate a detaliilor calofile și a efectelor timbrale extinse, o recomandă drept o aderentă pasionată a noii complexități, a direcției post-seriale și post-expresioniste pe care compozitoarea și-a asumat-o de la sursă (în urma anilor de studii avansate și de intensă activitate componistică și dirijorală petrecuți în Germania), dar pe care totodată o trece prin filtrul unui lirism personal, de coloratură suprarealist-onirică. Surse de inspirație extramuzicale, de natură literară sau plastică, nutresc aproape

Întotdeauna această predilecție pentru rostirea muzicală deopotrivă austeră și suprem rafinată, împinsă până la limita oracularului. Este și cazul pieselor prezentate pe discul de față: **...qui reve. Giacometti-Szene**, deambulare imponderabilă prin arcanele somnolenței, este o componentă solistică (pentru flaut bas) a ciclului cameral inspirat de sculptura *femme couchée qui rêve*, ciclul la rândul lui derivat din opera de cameră *Giacometti* (proiect cu valențe de nucleu generator în creația autoarei, căci își împinge sevele intonaționale și programatice până în multe din lucrările sale camerale); **...une main immense** (tot pentru flaut bas) revendică poemul omonim al Magdei Cârnecki (sora compozitoarei) nu doar ca pe o referință programatică, ci îl interiorizează chiar până la nivelul vocalizărilor explicite de silabe, șuierate și șoptite la răstimpuri ca niște pulsiuni prin care latența clocotitoare a textului poetic răspunde invocărilor fluxului muzical; iar **Origami cu mierle** realizează punerea aceluiași tip pretențios de scriitură muzicală – mereu tentată de fulgurația pointilistă, ca și de caligrafia fin ornamentată – pe făgașul celui mai plauzibil model natural al său, și anume exuberanța inconfundabilă a cântecelor păsărești.

Ca și în cazul altor compozitori afiliați aceleiași direcții stilistice, Carmen Cârnecki apare iremediabil locuită de maladia dulce a artizanului perfecționist, retras în iatacul său greu accesibil, unde își șlefuește fără istov nestematele și, încetul cu încetul, pe măsură ce le răsuțește pe toate fețele, cade ea însăși sub fascinația sclipirilor lor cabalistice, lăsându-se confiscată de mirajul interconectării lor în spiritul rigorii structurale fără rest. Punerea lor în pagină implică minuțiozitate și pedanterie aproape picturală, pretinzând virtuozitate neobosită nu numai din partea interpretului, ci și din partea ascultătorului, care trebuie la rândul lui să se exerseze în grijulii aplecări ale urechii, în repetate și dedicate ascultări, pentru a nu-i scăpa nimic din filigranatele sonorități.

Spre reascultare invită și muzica Doinei Rotaru; e o nevoie ce se impune însă în conștiința auditorului (cel puțin a celui care semnează rândurile de față) nu neapărat din scrupulul de a înțelege mai pătrunzător cotloane ce se refuză contactelor superficiale, ci și ca urmare a unei forțe de seducție pe care tind să cred că trebuie să o resimtă drept irezistibilă oricine înzestrat cu minimă dispoziție contemplativă. Căci nu se poate trata doar cu detașare estetică faptul că idealul artistic sub a cărui oblăduire muzica Doinei Rotaru nu încetează să își consume expedițiile inițiatice este totodată de natură spirituală,

apărând coincident cu ceea ce rămâne – indiferent că e asumată explicit ori, dimpotrivă, refulată – o pornire intrinsecă firii omenești: aspirația spre transcendență, spre limanul paradiziac, sau măcar spre purificarea interioară. Muzica Doinei Rotaru se află în căutarea permanentă a stării de grație, pe care o simulează sonor prin mijloace consecvente, tot mai rafinate de la o lucrare la alta, menite să pună într-o mirabilă conjuncție posibilitățile tehnice aproape nelimitate rezultate din asimilarea modernismului muzical (explorat de compozitoare mai ales sub aspectul extinderii pastelate a timbralităților) cu expresivitatea arhaică (triplu fațetată prin decantarea ecourilor din tradițiile muzicale orale românești, japoneze și indiene). În aceste condiții, aproape că se poate considera inevitabilă înclinația a Doinei Rotaru pentru flaut, adică pentru instrumentul muzical care, prin originile sale imemorabile și prin puritatea timbrului (factori în virtutea cărora a rămas dintotdeauna asociat cu o dimensiune ritualică), precum și prin dezvoltările tehnice eclatante pe care le-a cunoscut în modernitate, pare să favorizeze cel mai bine predilectiile de căpătâi ale compozitoare: rafinamentul expresiv de esență melismatic-incantatorie, spectrul coloristic nuanțat și diversificat din abundență, etosul cu nedezmințită destinație luminoasă.

Ambele lucrări selectate pe discul de față ipostaziază exemplar și memorabil toate datele acestei concepții componistice bine încheiate, recognoscibile încă de la primele sunete. **Jyotis**, a zecea și cea mai recentă partitură solistică pe care Doina Rotaru a închinat-o flautului, aprofundează metafora cardinală a luminii, concretizând-o sonor ca tainică pâlpâire de triluri și *glissandi*, tot mai generos spiralate, până ce, pe nesimțite, devin flăcărui dănțuitoare, împinse în bătaia unor vârtejuri cromatice de mare virtuozitate, pentru ca, în secțiunea finală, potențarea cu aluzii bizantine a tonului inițial de rugăciune să instaureze protecția seninului, strălucirea caldă și netulburată pentru a cărei sugerare sunetul flautului constituie mijlocitorul ideal. Aceeași traiectorie circulară apare rotunjită și în **Grădina japoneză**, portal edenic, iremediabil absorbant, ce scurtcircuitează timpurile și spațiile, distilând și împingând înspre frapantă îngemănare adâncimile ancestrale ce vibrează ascunse la rădăcina culturilor muzicale românești și japoneze. Paleta dinamică și timbrală extinsă, pregnant meșteșugită, presupune interacțiunea dintre instrumentele mânuite de solist (flautul-bas și piculina) și zumzetul pastoral continuu sugerat de mediul electronic, în care își înalță evocatoarele semnale alte amprente sonore caracteristice (*shakuhachi*, *sho*, *didgeridoo* și percuții). Din întregul

program propus pe discul lui Ion Bogdan Ștefănescu, aceasta este piesa cea mai pastelată, ce captivează imediat și fără rest, iar faptul că i se rezervă locul ultim nu poate fi catalogat decât ca o adecvată încununare.

Desigur, CD-ul *Klangvisionen für Flöte(n)* trebuie considerat nu numai o carte de vizită a componisticii feminine românești, ci și a artei celui mai emblematic flautist din România ultimelor trei decenii (multe din piesele prezentate sunt create special pentru el sau la solicitarea sa expresă). Posesor al unei expertize inegalabile, atât ca solist concertist, cât și ca membru de ansambluri camerale sau de filarmonică, implicat, cu pasiune de-a dreptul hiperactivă, în lumea nișată a muzicii contemporane românești, pe care se străduiește permanent să o propage spre marele public și dincolo de granițele țării, Ion Bogdan Ștefănescu își confirmă și prin acest disc calitățile binecunoscute: îi place să asume o interpretare cât mai flexibilă și imaginativă cu putință, are soluții convingătoare pentru orice vocalizare și efect instrument special, are fler improvizatoric și șarm teatral, este, pe scurt, maestru ireproșabil, dar fără morgă și fără rutină; dimpotrivă, pare animat de o bucurie aproape copilărească, iar ascultătorul nu are încotro și se molipsește, se lasă bucurat.

SUMMARY

Vlad Văidean

***Klangvisionen für Flöte(n)* – Ion Bogdan Ștefănescu**

Ion Bogdan Ștefănescu's latest CD - *Klangvisionen für Flöte(n)*, Gutingi, catalogue no. 264, 2023 - includes 9 works by internationally renowned Romanian composers Violeta Dinescu (*Walk-in-Style, Krendel, Abendandacht, Le double silence*), Carmen Maria Cârnelci, (*...qui rêve. Giacometti-Szene, ...une main immense, Origami cu mierle*) and Doina Rotaru (*Jyotis, Japanischer Garten*). Presented by the performer in a lively and imaginative manner, the chosen pieces represent an eloquent selection from the generous repertoire that the three Romanian composers have dedicated to the instrumental flute family.